

جام عقل در ادب پارسی

(فارسى عمومى)

نویسندگان:

حمید صمصام، محمود حسن آبادی

صمصام، حمید، ۱۳۴۸ -
جام عقل در ادب پارسی (فارسی عمومی) / نویسندگان: حمید صمصام،
محمود حسن آبادی -- تهران: دستان، ۱۳۹۰.
۲۲۳ ص.

ISBN 978-964-2987-64-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه: ص. [۲۱۷]-۲۱۹.

ادبیات فارسی -- مجموعه ها

حسن آبادی، محمود، ۱۳۴۷ -

۸۰/۸

ج ۸ ص ۴۰۰۳/ PIR

۱۳۸۹

۸۹ - ۲۱۱۲۸۹۵ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات دستان

میدان انقلاب، خ اردیبهشت، خ وحیدنظری، پلاک ۱۴۶. تلفن: ۶۶۹۵۴۸۰۰

نام کتاب: جام عقل در ادب پارسی (فارسی عمومی)

نویسندگان: حمید صمصام، محمود حسن آبادی

چاپ اول: ۱۳۹۰ - شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه - چاپخانه نیل

واژه نگار و صفحه آرا: معصومه نوروزی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۷-۶۴-۱ ISBN : 978-964-2987-64-1

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

تلفن پخش: ۶۶۴۶۱۰۲۱

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۱۰	نیایش ۱.....
۱۰	خوانش شعر.....
۱۴	معنای شعر.....
۲۱	داستان موسی و شبان انکار کردن موسی علیه السلام بر مناجات شبان.....
۲۲	عتاب کردن حق تعالی موسی را علیه السلام از بهر آن شبان.....
۲۳	وحی آمدن موسی را علیه السلام در عذر آن شبان.....
۲۳	آتش عشق.....
۲۴	شهید مطهر.....
۲۵	عاشقانه.....
۲۵	میلاد.....
۲۵	مخاطبه شمع و پروانه.....
۲۶	دوست داشتن.....
۳۰	قفس تن.....
۳۰	دیده و دل ۱.....
۳۰	دیده و دل ۲.....
۳۱	حقیقت عشق.....
۳۴	نی نامه.....
۳۶	نماز ۱.....
۳۶	رستم و اسفندیار.....
۴۴	خوش تر ز عیش و.....
۴۴	وسوسه عاشقی.....
۴۴	نماز ۲.....
۴۵	نماز ۳.....

آثار مولانا	۴۵
غزلیات شمس	۴۶
حوزه عاطفی غزلیات شمس	۴۶
دامنه تخیل مولانا	۴۹
زبان شعری غزلیات شمس	۵۲
موسیقی شعر در غزلیات شمس	۵۳
انسانم آرزوست	۵۸
مرگ قو	۵۸
آداب سخن گفتن	۵۹
محراب عشق	۶۰
حدود معرفت	۶۰
درخت و میوه خام	۶۱
جدال سعدی با مدعی	۶۱
پرتوی حسن	۶۵
خسی در میقات	۶۶
مکه	۶۷
زمستان	۶۹
در بصره	۷۱
خروش فردوسی	۷۲
داستان هارون الرشید با دو زاهد	۷۶
صدای پای آب	۷۹
کیستی؟	۸۳
چهره به چهره	۸۳
بادیه پیمای محبت	۸۴
ولی حالا چرا؟	۸۴
خیال انگیز	۸۵
آرش کمانگیر	۸۶
طاعت رها مکن	۹۶
غزلی در مایه شور و شکفتن	۹۷
جمود و جهالت	۹۸
در تربیت	۱۰۰
آفرینش آدم	۱۰۱

از خاک کمترینیم.....	۱۰۲
هدیه.....	۱۰۳
آیه‌های زمینی.....	۱۰۳
همه جا خانه عشق است.....	۱۰۸
عجب صبری خدا دارد!.....	۱۰۸
تمنای وصال.....	۱۱۰
تک بیت‌هایی از صائب تبریزی.....	۱۱۱
آبی، خاکستری، سیاه.....	۱۱۲
به یاد شهیدان.....	۱۱۳
سودا به زیان.....	۱۱۴
بهار خرم.....	۱۱۴
غنم و ثروت.....	۱۱۵
شعر معاصر از عمق انسانی نهی است.....	۱۱۶
شعری که زندگیست.....	۱۱۹
مقدمات شاعری.....	۱۲۴
چرخ نیلوفری.....	۱۲۶
باغ بی‌برگی.....	۱۲۷
گنج معیشت.....	۱۲۸
قضاوت درباره شعر.....	۱۲۸
بیهوده نه‌ای غمان بیهوده مخور.....	۱۳۲
داستان دهقان با پسر خود.....	۱۳۴
وقت چون در رسد چه بام و چه چاه.....	۱۳۷
تزویر.....	۱۳۸
قایق.....	۱۳۸
در گذر از سایه و آنگه راز جوی.....	۱۳۹
چند رباعی از عطار.....	۱۴۰
حلاوت جور.....	۱۴۱
نخستین باده.....	۱۴۱
خمار هستی.....	۱۴۲
دیوانگی.....	۱۴۳
نامه‌ای برای تو.....	۱۴۳
فارسی شکر است.....	۱۴۴

بار امانت	۱۴۹
پا در گِلَم هنوز	۱۴۹
ستاره‌ی دور	۱۴۹
دولت عشق	۱۵۰
رستم و اشکبوس	۱۵۲
جلوی حُسن	۱۵۳
لطایف	۱۵۴
تعریفات	۱۵۴
پیش از تو	۱۵۵
شب و باران و نماز	۱۵۵
ایران نیز حرفی برای گفتن دارد	۱۵۶
کوچه	۱۶۱
شناختن دنیا	۱۶۳
شیخ صنعان	۱۶۴
آشنایی با پاره‌ای از زمینه‌های ادبیات فارسی	۱۷۱
سبک‌های شعر فارسی	۱۷۲
انواع ادبی در ادبیات فارسی	۱۸۱
داستان‌پردازی	۱۸۸
داستان در ایران	۱۹۰
نامه‌نگاری (درخواست نویسی)	۱۹۴
گزیده تاریخ ادبیات	۱۹۸
منابع و مأخذ	۲۲۱

پیشگفتار

ادبیات فارسی، بار فرهنگ و اندیشه متعالی و انسان ساز ایرانی را بر دوش می‌کشد. از دیر باز، نام ایران، یادآور ذوق و هنر و اندیشه بوده و این میراث ماندگار مایه فخر و مباهات ماست. در معرفی نمونه‌های ادب و فرهنگ فارسی، هر تلاشی صورت گیرد، قابل احترام، مغتنم و البته اندک است؛ چرا که عرصه تلاش وسیع و نیاز نسل حاضر به شناخت عمیق‌تر ریشه‌های فرهنگی خود بیشتر از هر زمانی است.

این کتاب تلاشی است در معرفی جلوه‌های درخشان و نمونه‌های تابناک و ماندگار ادب فارسی به علاقه‌مندان و دانشجویانی که در قالب درسی فارسی عمومی برای یک بار و آخرین بار در طول دوران دانشگاه، این واحد را انتخاب می‌کنند. راستی در فرصت‌هایی که فقط «یک بار» دست می‌دهند، در جستجوی چه هدفی باید بود و چه باید گفت؟

در کمتر از پانزده جلسه سه ساعته اسمی و نه رسمی، از این بیکران دریای پارسی، با این همه گهر تابناک، برای این خریداران، کم‌امید، چه تحفه آوریم که در جنب «حسن روزافزون نمره» به شنیدن ارز و سری را به تأمل وادارد یا دلی را البریز از عشق و غرور به میراث ماندگار نماید... آری، فقط به قدر تشنگی باید چشید.

با وجود کتب فارسی متعدد، یک باور عمده، انگیزه تدوین این کتاب بود و آن اینکه: ارزش ادبیات فارسی به محتوا و اندیشه فاخر و رفتارسازی است که در شعر و نثر آن نهفته است. به بیان دیگر، ادبیات فارسی، طبیب افکار است اما از طریق دل به آن دست می‌یازد: زیبایی‌های لفظی و صوری بهانه‌ای است برای طرح ایده و اندیشه سازنده. بنابراین علم و دانش ادبیات (Science) که شامل: آرایه‌های ادبی، دستور، تاریخ ادبیات، عروض و قافیه و... است؛ در ادبیات فارسی - بر خلاف ادب برخی ملل دیگر: در خدمت بینش ادبیات (Knowledge) می‌باشد.

اما رویکرد گزینش و نحوه تدریس متون، اغلب گرایش به لفظ و دانش ادبیات دارد تا معنا و بینش آن؛ و نتیجه ناگزیر این امر، فهمِ حفظی و سطحی و سقوط در ورطه «ابهام هویتی و فرهنگی» خواهد بود.

مؤلفین، در گزینش متون فارسی در این مجموعه، جنبه معنا و اندیشه آثار منتخب را فدای لفظ و صورت ننموده و تلاش کرده‌اند با انتخاب نمونه‌های زیبای لفظی، انگیزه دانشجو را برای مطالعه بیشتر و خارج از موظف واحد درسی و بهره‌مندی از این «جام عقل» افزایش دهند.

در چینش مطالب نیز، آنگونه که متجانس با ذوق و هنر است، ترتیب و توالی تاریخی یا قالبی یا موضوعی، اتخاذ نشده، تا از طریق تنوع، از ملال و دلزدگی همزادِ کلاس درس، جلوگیری شود. بواسطه توجه به معنا، حجم مطالب «حفظی» کمتر از «فهمیدی» است، اما از آن نیز غافل نبوده‌ایم و جهت یادآوری به دانشجو، در انتهای کتاب، مباحثی همچون: آدوار و سبک‌های ادبی، انواع ادبی، معرفی چهره‌هایی از ادب، آئین نگارش و ویرایش، آشنایی با مراجع تحقیق، دستور و تعدادی از آرایه‌های پُر استعمال، به طور اختصار آورده شده که آشنایی با آن می‌تواند منجر به درک بهتر بن‌مایه و پیام متون گردد.

به هر حال، در این کتاب، با یاری استادان محترم، می‌خواهیم جوانان دانشجو را با نوع نگاه و قضاوت بزرگان ایران زمین پیرامون مسائل مهم هستی - بویژه آنچه در برهه جوانی نیازمند آن هستند؛ به عنوان الگوی رفتار ساز آشنا سازیم و در عین حال، با انتخاب متون زیبا، علاقه و رغبتی برای ادامه مطالعه ادبیات فارسی در آنان ایجاد نماییم.

مسئلاً با استفاده از روش تدریس «یاددهی - یادگیری فعال» و جلب مشارکت دانشجو در تدریس و مقید نبودن به ارائه یک نظر و برداشت از سوی استاد، سرنوشت ساز بودن آینده دانشجو، امروز رقم خواهد خورد.

همانگونه که آغاز تدوین این کتاب، با جلب نظر همکاران دانشگاهی و جمع‌آوری پرسش‌نامه از آنان بوده، در تداوم راه نیز در انتظار نظرات و پیشنهادات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان خواهیم بود تا به امید خداوند به آنچه لایق این دیار است نزدیک‌تر شویم.

بمنه و کرمه

مؤلفان - تیرماه ۸۹